

POSTANOWIENIE

Dnia 16 marca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania T. [...] Spółki z o.o. z siedzibą w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W.
z udziałem zainteresowanego K. M.
o wysokość podstawy wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 marca 2022 r.,
zażalenia odwołującej się spółki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 sierpnia 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) postanowieniem z dnia 23 sierpnia 2021 r., wydanym w sprawie z odwołania T. [...] Sp. z o.o. w W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w W. z udziałem zainteresowanego K. M. o wysokość podstawy wymiaru składek, odrzucił skargę kasacyjną wniesioną przez odwołującą się od wyroku tego Sądu z dnia 4 marca 2021 r.

Sąd Apelacyjny przypomniał, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w W. decyzją z 23 sierpnia 2018 r. ustalił podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe, chorobowe i

zdrowotne K. M. jako pracownika u płatnika składek T. [...] Sp. z o.o. w W. za marzec 2017 r. Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z 17 kwietnia 2019 r. zmienił tę decyzję, stwierdzając, że do podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne K. M. jako pracownika u płatnika składek T. [...] Sp. z o.o. w W. nie wlicza się kwot uzyskanych z tytułu umowy zlecenia zawartej z T. [...] Sp. z o.o. sp. k-a. Na skutek apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 4 marca 2021 r. zmienił jednak wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że oddalił odwołanie oraz rozstrzygnął o kosztach zastępstwa prawnego za postępowanie przed Sądem pierwszej instancji i postępowanie apelacyjne.

Odwołująca się spółka wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego, zaskarżając ten wyrok w całości. W skardze kasacyjnej pełnomocnik odwołującej się oznaczył wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 3.770 zł, podając, że kwota ta stanowi wynagrodzenie zainteresowanego z umowy zlecenia zawartej z T. [...] Sp. z o.o. sp. k-a. za okres wskazany w decyzji organu rentowego. Pełnomocnik odwołującej się podniósł jednocześnie, że sprawa niniejsza jest sprawą z zakresu ubezpieczeń społecznych o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, bowiem dotyczy objęcia ubezpieczeniem z tytułu umów zlecenia, wobec czego skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Sąd drugiej instancji podkreślił również, że zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - niższa niż dziesięć tysięcy zł, jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że poza wymienionymi kategoriami spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych (o przyznanie i wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego), w każdej innej sprawie o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, niniejsza sprawa nie należy do spraw wymienionych w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. (o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego). Została ona bowiem zainicjowana odwołaniem wniesionym od decyzji organu rentowego wydanej na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 8 ust. 2a, art. 18 ust. 1 i 1a oraz art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 423, dalej jako ustawa systemowa), oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, której przedmiotem było określenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne zainteresowanego K. M., podlegającego - zdaniem organu rentowego - tym ubezpieczeniom jako pracownik odwołującej się (płatnika składek), uwzględniającej przychody uzyskane przez niego z tytułu wykonywania na rzecz pracodawcy umowy cywilnoprawnej zawartej z T. Sp. z o.o. Sp. k.

Przedmiot sporu w niniejszej sprawie, a w konsekwencji także przedmiot zaskarżenia, wyznacza więc przyjęta w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej konstrukcja uznania osoby wykonującej pracę na podstawie umowy cywilnoprawnej na rzecz własnego pracodawcy za pracownika tego pracodawcy, która wykładana jest w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego ze względu na cel zapewnienia opłacania składek na ubezpieczenia społeczne. Uznaje się, że w powołanym przepisie pojęcie pracownika jest rozszerzone na jego dalszą aktywność w ramach umowy cywilnoprawnej, jeżeli w jej ramach świadczy pracę na rzecz swojego pracodawcy. Także w zakresie tej sfery aktywności jest on zatem uznawany - na potrzeby ubezpieczeń społecznych - za pracownika tego właśnie pracodawcy, w związku z czym płatnikiem składek z tego tytułu jest pracodawca (art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej), a przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej uwzględnia się w podstawie wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia tego pracownika - art. 18 ust. 1a ustawy.

Sąd Apelacyjny podkreślił też, że w orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym sprawa o opłacenie przez pracodawcę składki w wysokości wynikającej z przychodu uzyskanego przez pracownika na podstawie umowy o pracę i umowy zlecenia (lub innej umowy o świadczenie usług) wykonywanej na

rzecz tego pracodawcy dotyczy składki, gdyż przedmiotem postępowania w takiej sprawie jest jedynie ustalenie właściwej kwoty jej podstawy wymiaru (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2017 r., II UZ 29/17). Jest to zatem sprawa o prawo majątkowe, w której o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia nie niższa niż dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.).

Sąd drugiej instancji zauważył w związku z tym, że odwołująca się określiła wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 3.770 zł, będącą sumą przychodu z umów cywilnoprawnych za wskazany w decyzji organu rentowego okres. Jeśli zatem przychód zainteresowanego w okresie wskazanym w decyzji organu rentowego nie przekroczył kwoty dziesięciu tysięcy złotych, to wartość przedmiotu zaskarżenia, liczona jako różnica między składką zapłaconą a składką należną od sumy przychodów z umowy o pracę i umowy zlecenia, również nie przekracza tej kwoty. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest bowiem pogląd, że sprawa o opłacenie przez pracodawcę składki w wysokości równej obciążeniu umowy o pracę i zlecenia wykonywanego na rzecz tego pracodawcy dotyczy wysokości składki, gdyż przedmiotem postępowania jest jedynie ustalenie właściwej kwoty jej podstawy wymiaru celem poboru. Generalnie wartość przedmiotu sporu w sprawach, których przedmiotem jest określenie wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne, stanowi różnica pomiędzy wysokością składki wskazywaną (zapłaconą) przez odwołującego się i składką należną, ustaloną w zaskarżonej decyzji za sporny okres.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny uznał, że określona przez odwołującą się wartość przedmiotu zaskarżenia nie odpowiada powyższej zasadzie. Jednakże określenie wartości przedmiotu zaskarżenia w sposób wskazany powyżej doprowadziłoby do ustalenia jeszcze niższej kwoty, gdyż wartość składek, jako określony ustawowo procent przychodu, jest niższa od przychodu z umowy cywilnoprawnej za wskazany w decyzji organu rentowego okres. Z powyższego wynika, że zarówno określona przez skarżącą wartość przedmiotu zaskarżenia, jak i wartość ta obliczona jako różnica pomiędzy

wysokością składki należnej a składki faktycznie zapłaconej, jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych.

Uwzględniając przedstawioną argumentację, Sąd drugiej instancji stanął na stanowisku, że skarga kasacyjna odwołującej się jako niedopuszczalna podlegała odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c. i w związku z art. 367 § 3 k.p.c.

Odwołująca się T. [...] Sp. z o.o. w W. wniosła do Sądu Najwyższego zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 23 sierpnia 2021 r., zaskarżając to postanowienia w całości i zarzucając mu:

1. naruszenie art. 398² § 1 k.p.c., przez uzależnienie przyjęcia skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie od wartości przedmiotu zaskarżenia, która powinna być wyższa niż 10.000 zł, podczas gdy w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, a niniejsza sprawa dotyczy objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego u odwołującej się z umów zlecenia zawartych z podmiotem innym niż odwołująca się;

2. naruszenie art. 398² § 1 k.p.c., przez uznanie w niniejszej sprawie, że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niż 10.000 zł, podczas gdy niniejsza sprawa jest jedną z kilkunastu spraw toczących się pomiędzy odwołującą się a organem rentowym, a dokonanie przez organ rentowy „podziału” wartości przedmiotu sporu na kilkanaście decyzji narusza prawo Odwołującego do sądu.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty, żaląca się wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...) oraz o zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpatrywane w niniejszym postępowaniu zażalenie jest nieuzasadnione.

Wbrew odmiennemu pogładowi wyrażonemu w tym zażaleniu, niniejsza sprawa nie należy do spraw wymienionych w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. (o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego). Została ona zainicjowana

odwołaniem wniesionym od decyzji organu rentowego, której przedmiotem było określenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne zainteresowanego pracownika żalącej się, podlegającego – zdaniem organu rentowego – tym ubezpieczeniom jako pracownik żalącej się (płatnika składek), uwzględniającej przychody uzyskane przez niego z tytułu wykonywania na rzecz pracodawcy umowy cywilnoprawnej zawartej z innym podmiotem. Trzeba zaś podkreślić, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601; z dnia 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831; z dnia 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210), w granicach jej treści i zakresu odwołania.

Przedmiot sporu w tej sprawie, a w konsekwencji także przedmiot zaskarżenia, wynika zatem z przyjętej w art. 8 ust. 2a ustawy systemowej konstrukcji uznania osoby wykonującej pracę na podstawie umowy cywilnoprawnej na rzecz własnego pracodawcy za jego pracownika, która wykładana jest w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego ze względu na cel zapewnienia opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. W orzecznictwie tym uznaje się zaś, że w powołanym przepisie pojęcie pracownika jest rozszerzone na jego dalszą aktywność w ramach umowy cywilnoprawnej, jeżeli w jej ramach świadczy pracę na rzecz swojego pracodawcy. Także w zakresie tej sfery aktywności jest on zatem uznawany - na potrzeby ubezpieczeń społecznych - za pracownika tego właśnie pracodawcy, w związku z czym płatnikiem składek z tego tytułu jest pracodawca (art. 4 pkt 2 lit. a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), a przychód z tytułu umowy cywilnoprawnej uwzględnia się jedynie w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tego pracownika - art. 18 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09, OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727; z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 117; z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266; z dnia 18 marca 2014 r., II UK 449/13,

LEX 1451362; z dnia 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13, LEX nr 1458679; z dnia 23 maja 2014 r., II UK 445/13, LEX nr 1475168; z dnia 4 czerwca 2014 r., II UK 447/13, LEX nr 1480061; z dnia 27 kwietnia 2017 r., I UK 182/16, LEX nr 2279009; z dnia 16 maja 2018 r., III UK 182/17, LEX nr 255573).

Osoba wykonująca pracę na rzecz swego pracodawcy na podstawie umów cywilnych podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu jako pracownik i na tym kwestia jej ubezpieczenia się wyczerpuje (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 marca 1997 r., I PKN 43/97, OSNAPIUS 1997 nr 24, poz. 494; z dnia 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13, LEX nr 1458679 i z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 279/13, LEX nr 1436176). Ugruntowany jest w związku tym pogląd, że sprawa o opłacenie przez pracodawcę składki w wysokości wynikającej z przychodu uzyskanego przez pracownika na podstawie umowy o pracę i umowy zlecenia (lub innej umowy o świadczenie usług), wykonywanej na rzecz tego pracodawcy dotyczy składki, gdyż przedmiotem postępowania w takiej sprawie jest jedynie ustalenie właściwej kwoty jej podstawy wymiaru (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, LEX nr 1713022; z dnia 19 sierpnia 2015 r., II UZ 14/15, LEX nr 2051058; z dnia 15 marca 2016 r., II UZ 57/15, LEX nr 2290408 oraz z dnia 20 kwietnia 2016 r., II UZ 1/16, LEX nr 2054096). Jest to zatem sprawa o prawa majątkowe, w której o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia nie niższa niż 10.000 zł (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.), co trafnie zauważył Sąd Apelacyjny.

Nie ma również racji żaląca się, sugerując, że skoro niniejsza sprawa jest jedną z kilkunastu spraw toczących się pomiędzy nią a organem rentowym, to dokonanie przez organ rentowy „podziału” wartości przedmiotu sporu na kilkanaście decyzji w taki sposób, że w każdej z nich wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 10.000 zł, narusza prawo żalącej się do sądu. Wymaga bowiem przypomnienia, że Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z dnia 12 czerwca 2014 r., II UZP 1/14 (OSNP 2014 nr 12, poz. 168), uznał, że w razie objęcia jednym wyrokiem wielu decyzji ustalających płatnikowi składek (pracodawcy) i wskazanym w tych decyzjach pracownikom podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną oznacza się odrębnie względem każdego ubezpieczonego

pracownika (art. 19 § 2 w związku z art. 398⁴ § 3 k.p.c.). W uzasadnieniu tej uchwały wyjaśniono też, że każda decyzja zobowiązująca płatnika do zapłaty składek ma walor indywidualny w odniesieniu do każdego ubezpieczonego pracownika, który ma oczywisty interes prawny w wykonaniu obowiązku składkowego przez płatnika składek. Z takiego postrzegania istoty prawnej indywidualnej sfery stosunku pracowniczego ubezpieczenia społecznego wynika potrzeba wydania indywidualnych decyzji składkowych wobec każdego z ubezpieczonych pracowników i obowiązek osądzenia odwołania od wydanych, zindywidualizowanych decyzji składkowych, które zmieniają i korygują stany kont każdego z osobna ubezpieczonego pracownika. Dlatego o wartości przedmiotu sporu i zaskarżenia nie decyduje suma składek wymierzonych płatnikowi łącznie, ale kwota składek wymierzonych do poboru za każdego pracownika. Wyrok wydany w sprawach połączonych do wspólnego rozpoznania rozstrzyga o legalności i prawidłowości każdej zaskarżonej decyzji odrębnie. W konsekwencji, wartością przedmiotu sporu i zaskarżenia jest wartość niezapłaconych składek indywidualnie za każdego pracownika. Tym samym wniesienie odwołań od odrębnie wydanych indywidualnych decyzji składkowych powoduje wszczęcie odrębnych spraw odwoławczych, które choć skumulowane na podstawie art. 219 k.p.c., zawsze wymagają określenia osobnych wartości przedmiotów sporu i zaskarżenia w każdej z połączonych spraw. Utrwalony jest przy tym w judykaturze pogląd, że ograniczenie dopuszczalności skarg kasacyjnych ze względu na kodeksowe wskazanie, w art. 398² § 1 k.p.c., minimalnej wartości przedmiotu kasacyjnego zaskarżenia nie narusza ani art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności ani konstytucyjnego prawa do sądu - art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, ponieważ takie prawa są wystarczająco zagwarantowane i zachowane w dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 listopada 2013 r., II UZ 59/13, LEX nr 1391553; z dnia 29 stycznia 2014 r., II UZ 65/13, LEX nr 1438804).

Kierując się przedstawionymi motywami oraz uwzględniając to, że w niniejszej sprawie wartość przedmiotu zaskarżenia, którą oznaczyła sama żaląca się w skardze kasacyjnej, wynosi bez wątpienia mniej niż 10.000 zł, Sąd

Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

a.s.